

"Valmo"

Konstnär: Lev Bogomoletz (1911-2009)

50x50 cm olja

Köpt: 1989 Turistaffären "Turist" i Tallinn Pris: 1 500 sek

Vem målade vallmon?

På övervåningen i turistaffären "Turist" hängde många tavlor och väntade på en köpare som skulle handla konst med finska mark, svenska kronor eller amerikanska dollar. En tavla stod på golvet, undanställd mellan hyllorna. Jag lyfte fram den och möttes av ett vallmohav i rött. Vallmon skimrar i guldfärgat rött och tavlan var så vacker att jag inte kunde gå ifrån den. Mina sista kronor i reskassan gick till konstköpet. Det var inte första gången jag tvingades välja mellan pengar att spendera på resan till Stockholm eller den estniska konsten. Vem konstnären som målade den vackra vallmotavlan är gick inte att reda ut i turistaffären. Personalen talade inte engelska och de förstod inte heller finska eller svenska utan pekade på en suddig namnteckning på tavlans baksida. Min ryska räckte inte långt och jag förstod av säljarens långa utlägg bara att just den här bilden var en del av ett större konstverk eller samling. Var det något skumt med tavlan? Jag köpte tavlan sommaren 1989 och har under åren fortsatt att efterforska vem konstnären är. Nyligen kontaktade jag konstmuseet KUMU och deras experter för att be om hjälp. Min egen gissning var Märt Bormeister (1916–1991), en på 1980-talet verksam konstnär med blomstermålningar som specialitet. Fel gissat, fick jag höra några veckor senare.

Målningen är inte estnisk, svarade KUMU:s experter efter granskningen. Målningen är för välgjord för att vara kopierad, som en annan tavla i min samling. Mina grannar i Tallinn kom till min hjälp och vi lyckades tyda namnet: Lev Bogomoletz, född 1911. Vid namnteckningen står årtalen 1980, 1947–1949 och en oläslig stämpel. Vad betyder det? Är tavlan plundrad? Nu återstår ett möte med ryska konstexperter i Stockholm. Sagt och gjort. Tavlan är en äkta Bogomoletz.

Jag skulle vilja veta hur tavlan hamnade i turistaffären och var den har varit under krigsåren 1945–1949. Vems vägg prydde det guldkimrande vallmofältet? Blev tavlan konfiskerad på 1940-talet? Stämplarna på tavlans baksida tyder på att den för en tid har varit Sovjetstatens egendom. Var hamnade konstverket efter att det blev statens egendom? Hamnade det på väggen hos en högt uppsatt person som hade tillgång till alla de skatter som fångslade och utvisade människor var tvungna att lämna ifrån sig? Blev tavlan stulen? Tavlan är mycket välbehållen och det tyder på att den som valde just den här tavlan värdesatte dess skönhet. När är den målad, före eller efter belägringen av Leningrad? Och varför var den till salu i turistaffären? Det är mycket jag önskar vallmon kunde berätta om sin resa till mig.

Jag tror att tavlans resa började från Leningrad under evakueringen av Eremitage och Ryska museets konstskatter. I början av juli 1941 sändes första tåglasten konst mot säkerhet i öst och till tillfälliga lager. På min valmotavla finns en stämpel på dukens baksida med årtalen 1947-1949. Vad hände? Räknades Lev Bogomoletz redan på 1940-talet i gruppen lovande Leningrad konstnärer? Efter det stora fosterländska kriget, som andra världskriget kallas i Sovjetunionen, organiserades konstnärer i socialistiska och icke-socialistiska grupper vilket kan ha styrt båda konstnären och konstverkets färd.

"Haanjamaa"

Saima Hanson f. 1939

75x75 cm olja

Köpt: 1988, Hansaait

Pris: 1 500 rbl

Övrigt: Motivet från Vöru www.haanja.ee

Suuri Munamäki (Stora Äggberget)

Ett mycket speciellt verk

Det finns ett för oss mycket kärt verk som vid köpet kom att skapa grunden för hela vår konstsamling. Jag har inte funnit mycket information om konstnären Saima Hanson som målade landskapet Haanjamaa, trots ihärdigt letande. Målningen "Haanjamaa", namnet på dess målare, priset på köpkvittot och betalningssättet kontrollerades noggrant av den ryska tullen. Det tog tid. Att köpa en stor tavla och transportera den som resgodis till Stockholm var så besvärligt att jag fick lova min man att aldrig mera köpa konst i Tallinn. Det löftet höll jag inte!

Nu hänger målningen hemma på en plats som är värdig för konstsamlingens första tavla. Målningen "Haanjamaa" ligger allra först i konstredovisningen för den samlar i sig alla de andra årstidsmålningarna. Konsten väcker minnen om landskapet i våra hembyar, slädfärden genom granskogen och vintersolens skimmer på snön, mörkrets ljus och sommarens böljande sädesfält. Jag känner hur skvatramen doftar på myren och ser hur ängsullen brer ut sig i vita fält på kärren. På nyupptagna åkrars dikeskanter växer rallarros och bildar rödflammande hav i skogsbrynen. Allt detta finns i och bakom den stora skogen vars vassa grantoppar visar vägen längre ner till det blåa vattnet.

"Talv"

Marju Kagovere-Bormeister f. 1945

75x75 cm olja "Vinter"

Köpt: 10 december 1991 Gallerii G

Pris: 8 155 rbl

Hembyn

Marju Kagovere-Bormeister har troligen aldrig varit i min hemby i norra Finland, men ändå har hon målat ett landskap som är nästan exakt en bild av byvägen till mitt barndomshem. Det var ingen tvekan om den saken när jag såg bilden första gången. Det här är vägen till Kuusela. Galleristen berättade att konstnärinnan målade flitigt för att hennes familj höll på att bygga ett eget hus utanför Tallinn. Jag köpte tavlan. När hemlängtan påminner mig om hembyn flyttar jag till tavlans landskap och minns. Det är en vy från Makkaraoja över Seppäs gård och mitt barndomshem Kuusela. När jag står på byvägen ovanför den förr så breda ån, som nu slingrar sig som en liten vattenränna genom åkrarna, är jag hemma. Där längre fram finns släktens gamla gård Seppä, mitt hem Kuusela och hela byn. Seppäs byggnader ligger till vänster och Kuuselas till höger. Mellan gårdarna fanns förr morfar Ottos smedja. Vägen, innan den går upp till Seppä, sluttar nedåt mot ån Makkaraoja som rinner genom byn. Byn heter Ojalehto och den ligger nära Uleåborg i Norra Finland. Byvägen är livets väg. På den kommer barnen till byn och på den färdas alla en sista gång.

"Maastik"

Peter Kaasik f. 1951

50x50 cm, olja "Landskap"

Köpt: Galerii G 1991

Pris: 1 500 rbl

Virvelsnön

Peter Kaasik är en mästare i färg. Jag älskar hans blåa tavlor och stämningen i dem. I dag var jag hos galleristen på Pikkigatan i Tallinn och beundrade en tavla som jag ville köpa. Galleristen berättade att Peter Kaasik på förmiddagen hade varit i affären och lämnat in ett nytt verk för försäljning. Det var ett vackert sjölandskap i blått. Jag hade så gärna velat träffa honom för att berätta hur mycket jag tycker om hans arbeten.

Just den här blåa tavlan med skogslandskapet är en av mina blåa favorittavlor. Tavlan hänger i mitt arbetsrum där den påminner om landskapet jag alltid bär i minnet. Jag minns skogsvägens doft, ser virvelsnön som yr och hör hur vinden ger fart så att unggranarna niger till blåsten. Det är bara blåstens vinande röst som hörs när vinden visar sin makt.

Jag ville fråga Peter Kaasik om också han har gått i och känt snöyran på skogsvägen och var hans landskap finns i verkligheten.